

“Allt man kan göra inomhus kan man göra utomhus”

En kvalitativ studie om pedagogers attityder till och
upplevelser av att använda sig av utomhuspedagogik inom
småbarnspedagogiken

Irene Grönvik

Examensarbete för socionom (YH)-examen

Utbildningsprogrammet inom det sociala området

Vasa 2020

EXAMENSARBETE

Författare: Irene Grönvik

Utbildning och ort: Det sociala området Vasa

Inriktningsalternativ/Fördjupning: Småbarnspedagogik

Handledare: Pia Höglund-Ingo, Ralf Lillbacka

Titel: "Allt man kan göra inomhus kan man göra utomhus" En kvalitativ studie om pedagogers attityder till och upplevelser av att använda sig av utomhuspedagogik inom småbarnspedagogiken.

Datum 7.5.2020

Sidantal 37

Bilagor 1

Abstrakt

Syftet med arbetet är att undersöka vad pedagoger har för erfarenheter och upplevelser av samt attityder till att använda sig av utomhuspedagogik inom småbarnspedagogiken. De centrala frågeställningarna i arbetet är vad pedagogerna ser för pedagogiskt värde i att använda sig av utomhuspedagogik, vilka arbetsmetoder de använder sig av, samt vilka hinder som finns för att använda sig av utomhuspedagogik.

Arbetets teoridel behandlar vad utomhuspedagogik innebär och vilka metoder som pedagoger kan använda sig av utomhus inom småbarnspedagogik. I teoridelen presenteras också olika verksamheter som använder utomhuspedagogik i sin verksamhet och vilka positiva aspekter utomhuspedagogik bidrar till. Arbetet behandlar även hur pedagogers attityder påverkar utomhuspedagogiken och vilka hinder och utmaningar det kan finnas med utomhuspedagogik i relation till småbarnspedagogik.

Studien är en kvalitativ undersökning som har gjorts med hjälp av enkäter med öppna frågor. Fem lärare inom småbarnspedagogiken har deltagit i enkätundersökningen. I resultatet framkom det att erfarenheterna pedagogerna har av utomhuspedagogik varierar. Attityderna pedagogerna uttryckte gentemot utomhuspedagogiken var generellt väldigt positiva. Metoder som pedagogerna nämnde att de använder sig av utomhus är att de bland annat låter barnen leka fritt men använder sig även av ledd lek. Pedagogerna låter också barnen vara medupptäckare tillsammans med pedagogerna. Pedagogerna håller även samlingar utomhus, tar promenader, går till skogen, äter utomhus och gör olika experiment i naturen tillsammans med barnen. Det pedagogiska värdet som pedagogerna ser i att använda sig av utomhuspedagogik är att ljudnivån blir lägre, barnen hittar en annan ro i leken och barnen får en möjlighet att vara fysiskt aktiva. Utmaningar och hinder som pedagogerna nämnde att de upplevde i relation till utomhuspedagogik var pedagogernas inställning, väder, kläder, praktiska arrangemang och allergier. Fyra av pedagogerna skulle vilja ha mera fortbildning för utomhuspedagogik.

Språk: Svenska

Nyckelord: utomhuspedagogik, pedagoger, metoder

BACHELOR'S THESIS

Author: Irene Grönvik

Degree Programme: Social services Vaasa

Specialization: Pre-school pedagogy

Supervisor(s): Pia Höglund-Ingo, Ralf Lillbacka

Title: "Everything you can do inside can you do outside" A qualitative study of teachers' attitudes to and experiences of using outdoor pedagogy.

Date 7.5.2020 Number of pages 37

Appendices 1

Abstract

The purpose of this thesis is to examine teachers' attitudes and experiences using outdoor pedagogy in early education. Central questions are which pedagogical value the teachers see in using outdoor pedagogy, which working methods they use and which obstacles exist when using outdoor pedagogy.

The theoretical part defines what outdoor pedagogy means and which outdoor pedagogy methods the teachers use in daycare activities. The theoretical part also describes different activities that use outdoor pedagogy. In the theoretical discussion positive aspects of outdoor pedagogy are presented and how the teachers attitudes affect their use of outdoor pedagogy. Obstacles and challenges of outdoor pedagogy in relation to early education is also discussed in the theoretical part.

This is a qualitative study based on using open-ended questionnaires. Five teachers participated and responded to the questionnaires. The attitudes the teachers express towards outdoor pedagogy are very positive. Methods teachers mention they use outdoors are letting children play freely but also arranges led play. The teachers also let children be co-discoverers together with the teachers, they also arrange gatherings outside, take walks, goes to the woods, eat outside and do different experiments. The pedagogical value teachers see in outdoor pedagogy is that the noise level becomes lower when being outside, children find a different calm in playing and children are given the opportunity to be physically active. The challenges and obstacles the teachers mention are the teachers attitudes, the weather, clothing, practical arrangements and allergies. Four of the teachers would like to have more education regarding outdoor pedagogy.

Language: Swedish

Key words : outdoor pedagogy, teachers, methods

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
2. Syfte.....	2
3. Styrdokument.....	2
3.1 Lagen om småbarnspedagogik.....	2
3.2 Grunderna för planen inom småbarnspedagogik.....	3
3.3 Läroplaner.....	4
4. Utomhuspedagogik.....	5
4.1 Utomhusmiljö.....	5
4.2 Metoder inom utomhuspedagogik.....	7
4.2.1 Medupptäckande.....	7
4.2.2 Varierande utomhusmiljö.....	8
4.2.3 Ge barn ansvar i naturen.....	8
4.2.4 Indelning av grupper.....	8
4.2.5 Olika uttrycksformer.....	9
4.2.6 Att använda sig av språk utomhus.....	9
5. Utomhuspedagogiska verksamheter.....	10
5.1. I Ur och Skur.....	10
5.2 Skogsmulle.....	12
5.3 Naturskolan i Finland.....	13
6 Positiva aspekter med naturen som lärmiljö.....	13
6.1 Inläring.....	13
6.2 Frihet.....	14
6.3 Naturmaterial.....	14
6.4 Välmående.....	14
7. Pedagogernas attityder.....	15
8. Sammanfattning av teoridelen.....	16
9. Undersökningens genomförande.....	18
9.1 Metodval.....	18
9.2 Flexibilitet.....	18
9.3 Respondenter.....	19
9.4 Datainsamling och sekretess.....	20
9.5 Analysmetod.....	20
10. Resultatredovisning.....	21
10.1 Bakgrund.....	21
10.2 Erfarenheter.....	22
10.3 Utomhusvistelsen.....	22

10.4 Metoder.....	23
10.5 Möjligheter med utomhuspedagogik	24
10.6 Hinder och utmaningar med utomhuspedagogik.....	26
10.7 Speciellt viktigt att tänka på utomhus	26
10.8 Intresse av mera utomhuspedagogik.....	27
10.9 Sammanfattning av resultaten.....	28
11. Slutdiskussion.....	29
Litteraturförteckning	34
Bilagor	37

1. Inledning

Att vara utomhus är nyttigt för både kropp och själ. Sedan barnsben har jag fått höra att utevistelse är viktigt för människor i alla åldrar. I Finland har vi nära tillgång till naturen och vi har även turen att få bo i ett land med allemansrätt. Ute i naturen kan både barn och vuxna utforska, uppleva och lära sig nya saker i enlighet med naturen.

Idén till arbetet kom från när jag har vikarierat som pedagog på daghem. På daghemmen fick jag ofta höra barn berätta om vad de har spelat för spel på sina spelapparater hemma, men jag fick sällan höra om vad de hittat på utomhus. Enligt min åsikt är därför utomhusvistelse på daghem väldigt betydande för många barn eftersom en del barn inte är så mycket utomhus hemma. Enligt Änggård (2014, 20) visar statistiken att barn allt mer sällan leker utomhus. Urbaniseringen, sociala medier och andra planerade aktiviteter tar upp barnens och föräldrarnas tid och det finns mindre tid för barnen att leka utomhus.

Jag har funderat mycket på hur pedagogerna tar tillvara på att vara utomhus inom småbarnspedagogiken. När jag själv har arbetat som vikarie på daghem har jag upplevt att inomhusmiljöerna är ganska små storleksmässigt och det lätt kan bli livligt och högljutt när barnen leker, vilket gör att springlekar ofta förbjuds. Utomhus däremot är det lättare för barnen att leka livliga lekar med mycket springande. I naturen anser jag att det finns väldigt mycket att göra tillsammans med barnen och som pedagog kan man vara mycket kreativ genom att flytta pedagogiken utomhus. Barn som tillbringar mycket tid utomhus på en naturrik gård har enligt Dahlgren, Sjölander, Strid & Szczepanski (2007, 69) visats att ha mindre sjukfrånvaro och bättre koncentrationsförmåga.

Utomhuspedagogiken har en lång historia inom småbarnspedagogiken. Rousseau som levde på 1700-talet påpekade att barn redan i tidig ålder behöver komma i kontakt med verkligheten och få uppleva olika sinnesintryck (Dahlgren & Szepanski 1997, 16–17). Andra pedagoger som betonar sinnesupplevelser i naturen som viktiga är bland annat Montessori och Freinet. (Dahlgren & Szepanski 1997, 16–17). Fröbel anser (enligt Änggård 2014, 15) att det är viktigt att barn kommer i kontakt med naturen regelbundet, och att det centrala är att barnen får uppleva olika sinnesintryck från naturen. Det här visar att den pedagogiska idén om att naturen är nyttig och värdefull för barnet, har funnits sedan en lång tid tillbaka.

I detta arbete kommer jag att fokusera på småbarnspedagoger och deras erfarenheter och upplevelser av och attityder till utomhuspedagogik. Arbetet kommer att utgå från vad olika styrdokument säger om lärmiljöer samt naturen som lärmiljö. Det mest centrala jag kommer att fokusera på i detta arbete är olika metoder som pedagoger kan jobba med utomhus, men jag kommer även att beskriva olika verksamheter som arbetar med utomhuspedagogik och deras metoder. Jag kommer också ta reda på vilka positiva och negativa sidor det finns av att använda sig av utomhuspedagogik i småbarnspedagogiken.

2. Syfte

Syftet med arbetet är att undersöka vad pedagoger har för upplevelser och erfarenheter av samt attityder till att använda sig av utomhuspedagogik inom småbarnspedagogiken. Jag kommer att avgränsa mig till svenska Österbotten och till pedagoger som arbetar på landsbygden. Jag är intresserad av hur lärare inom småbarnspedagogik i svenska Österbotten ser på utomhuspedagogik och hur mycket pedagogerna i området använder sig av utomhusmiljö som lärmiljö. Frågeställningarna jag kommer grunda mitt arbete på är:

- Vad ser pedagoger för pedagogiskt värde i att använda sig av utomhuspedagogik?
- Hur beskriver pedagogerna de arbetsmetoder de använder sig av utomhus?
- Vilka faktorer finns det som hindrar pedagogerna av att använda sig av utomhuspedagogik?

3. Styrdokument

Eftersom småbarnspedagogiken styrs utifrån lagar och förordningar samt en del andra styrdokument kommer jag i detta kapitel presentera lagar och grunderna för planen inom småbarnspedagogik. Jag kommer rikta in mig på vad dessa styrdokument säger om olika lärmiljöer och på hur naturen betonas.

3.1 Lagen om småbarnspedagogik

Lagen om småbarnspedagogik (540/2018) säger att miljöerna barnen vistas i skall vara trygga, hälsosamma samt bidra till en positiv utveckling bland barnen. Verksamheten skall bidra och ge stöd för att barnen ska få förutsättningar för ett livslångt och positivt lärande. (Lag om småbarnspedagogik 540/2018 3§)

Det skall ordnas en ”månsidig pedagogisk verksamhet med utgångspunkt i barns lek, rörelse, konst och kulturtradition samt ge barnet möjligheter till positiva upplevelser av lärande”. (Lag om småbarnspedagogik 540/2018 3§)

”Den småbarnspedagogiska miljön ska vara utvecklande, främja lärande och vara hälsosam och trygg med beaktande av barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. Barnen ska skyddas från våld, mobbning och andra former av trakasserier. Lokalerna och redskapen för verksamheten ska vara sunda, säkra och ändamålsenliga och tillgängligheten ska beaktas”. (Lag om småbarnspedagogik 540/2018 10§)

Barnen skall ges möjlighet att vara delaktiga genom att deras önskemål beaktas, därefter skall den pedagogiska undervisningen planeras och verkställas. Vårdnadshavarna skall även ha möjlighet att kunna vara med och ge önskemål, samt vara med och utvärdera verksamheten. (Lag om småbarnspedagogik 540/2018 20§)

3.2 Grunderna för planen inom småbarnspedagogik

”Med lärmiljöer avses lokaler, platser, gemenskaper, metoder, redskap och tillbehör som stödjer barnens utveckling, lärande och kommunikation”. (Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2018, 34)

”Även naturen, gården, lekparken och den övriga byggda miljön utgör lärmiljöer för den småbarnspedagogiska verksamheten. Dessa miljöer erbjuder upplevelser, material och månsidiga möjligheter att leka och undersöka utomhus. De ska utnyttjas som platser för fysisk aktivitet, naturupplevelser och lärande”. (Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2018, 34)

I planen för småbarnspedagogik beskrivs utflykter i naturen som en viktig del i verksamheten. Pedagogerna ska tillsammans med barnen utforska naturen och omgivningen. Pedagogerna ska också ta reda på frågor som intresserar barnen. Barnen skall lära sig att njuta av att vara i naturen genom att få positiva erfarenheter. Olika årstider, naturfenomen, växt- och djurarter kan barnen bekanta sig med och lära sig att känna igen. Naturen kan även vara en källa för avkoppling. (Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2018, 49)

Enligt grunderna för planen för småbarnspedagogik (2018, 49) skall barnen ges färdigheter för att kunna värna om naturen, miljön och djur på ett ansvarsfullt sätt vilket i grunderna i planen för småbarnsfostran kallas för miljöfostran. Barnen skall lära sig att ha en hållbar livsstil och kunna se följderna av sina handlingar. ”Sådana färdigheter är bland annat att

inte skräpa ned i samband med utflykter, att lära sig måttlighet och sparsamhet, att förhålla sig ansvarsfullt i samband med måltider, att spara energi och att minska avfallet genom till exempel återvinning, reparation av föremål och återanvändning". (Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2018, 49)

Enligt grunderna för planen för småbarnspedagogik (2018, 50–51) skall verksamheten ge barnen möjlighet att röra på sig fritt, men även följa ledd verksamhet, både inomhus och utomhus. Detta kan ske genom exempelvis utflykter och olika rörelsestunder. Det är pedagogernas uppgift att planera innehållet såväl inomhus som utomhus. Grunderna i planen för småbarnspedagogik betonar att pedagogerna skall utnyttja årstiderna så att barnen lär sig att röra på sig utomhus under alla årstider.

3.3 Läroplaner

Pedagoger inom småbarnspedagogiken måste följa olika styrdokument för småbarnsfostran eftersom de är grundade på lagen. Både kommunen och pedagogerna är alltså skyldiga att följa dessa dokument. Alla kommuner upprätthåller även en egen plan för hur deras daghem skall uppfylla målen. I slutändan är det ändå upp till pedagogerna på daghemmet att se till att målen uppfylls och hur. Det är läraren inom småbarnspedagogiken som skall planera, utföra och utvärdera undervisningen. (Samuelsson & Sheridan 2006, 21–25)

Alla kommuner i Finland har en egen lokal plan för småbarnsfostran. Planen utgår från den riksomfattande planen. Kommunen kan även samarbeta med andra kommuner och tillsammans ha en gemensam plan. (Lag om småbarnspedagogik 540/2018 22§)

Sammanfattningsvis betonar styrdokumentet att lärmiljöerna skall vara trygga och att pedagogerna tillsammans med barnen skall utforska naturen. Barnen skall också få möjlighet att vara ute i alla årstider och få positiva erfarenheter av att vistas i naturen. Enligt Samuelsson & Sheridan (2006, 48–53) är det ändå upp till pedagogerna hur de väljer att bygga upp den pedagogiska undervisningen och vilka förutsättningar de ger barnen. Att använda sig av naturen som lärmiljö är en av många olika pedagogiska uttrycksätt som jag kommer att beskriva i examensarbetet.

4. Utomhuspedagogik

I detta kapitel kommer jag att definiera utomhuspedagogik, berätta om olika utomhusmiljöer och ta upp olika metoder som pedagoger kan använda sig av utomhus.

”Utomhuspedagogik är ett förhållningssätt som syftar till lärande i växelspel mellan upplevelse och reflektion grundat på konkreta erfarenheter i autentiska situationer” (Linköpings universitet, 2017). Denna definition av Linköpings universitet menar att utomhuspedagogiken kan syfta på att lära sig saker baserat på naturmaterial både ute- och inomhus. Det barnen skall lära sig om behöver barnen uppleva med sin kropp och sina sinnen (Björklund 2016, 31).

Enligt Dahlgren & Szepanski (1997, 26) handlar utomhuspedagogik om att lära sig om naturen, men även om att ta hjälp av naturen som en lärmiljö i olika ”studieämnen”. Pedagogerna kan skapa olika inlärningsituationer utomhus. Lärandesituationerna inom utomhuspedagogiken kan vara strukturerade eller ostrukturerade inom verksamheten men det är viktigt att situationerna har en direkt kontakt till naturmaterialet. (Dahlgren & Szepanski 1997, 26, 50–51)

4.1 Utomhusmiljö

Enligt Björklund (2014, 68) kan utemiljön kallas ett extra rum på daghemmet som utomhuspedagogiken bedrivs i. Änggård (2014, 50) skriver att det är viktigt att pedagogerna använder en inspirerande utomhusmiljö för att inspirera barnen till lärande. Skogen kan till exempel användas som lärmiljö eftersom den ger ett inbjudande intryck och är en källa till fantasi.

Utemiljön behöver inte bara finnas på daghemmet, utan kan även finnas utanför daghemsgården. Livet utanför daghemmet kan vara mycket intressant för barnen och väldigt lärorikt. Där kan pedagogerna tillsammans med barnen möta andra människor, kulturer och få en helt annan kunskap i utemiljön än de skulle få på daghemmets uteplats. (Björklund 2016, 34–35)

Det har gjorts studier på att om daghemsgården består av olika vild växta utomhusmiljöer ökar det barnens fysiska aktiviteter eftersom en sådan miljö bidrar till att barnen kan röra sig mer fritt (Fasten 2019, 71–72). Dahlgren et al. (2007, 60–66) betonar att det har gjorts flera studier om utomhusmiljöer på daghem och det har visat sig att daghemsmiljöer med mera

varierande utomhusmiljöer bidrar till ett bättre samspel mellan pedagoger och barn, samt bidrar till att barnen leker mer mångsidiga lekar än i naturfattiga miljöer. Den mångsidiga utomhusmiljön kan delas upp i nio olika kategorier och ju mer av kategorierna det finns desto mer varierande är utomhusmiljön. Det är därför det kan vara viktigt för daghemmen att se över sina utomhusmiljöer. De nio kategorierna beskriver jag här nedan enligt Dahlgren et al. (2007, 60–63)

En öppen plats – Den här platsen är en öppen plats. Det kan t.ex. vara en äng eller en bollplan. Här kan exempelvis olika lekar och sporter utövas.

En tillgänglig plats - En plats som är lätt tillgänglig för alla.

Ro och vila - Denna utemiljö ger möjligheten att höra olika naturljud så som fåglar, havets brus och vinden. En stillsam plats där stadsbuller ej hörs. Här finns det möjlighet för barnen att varva ner en stund.

Kultur - Denna plats är där barnen har möjlighet att uppleva olika kulturella och historiska ting. Det kan till exempel vara ett historiskföremål, ett övergivet hus eller en religiös byggnad.

En trygg plats - En tryggplats är där det finns utrymme för barnet att gå undan och få vara för sig själv.

Artrik - På denna plats ges det en möjlighet att uppleva en artrik natur med olika växter, bär, blommor och djur.

Gemenskap - På denna plats kan pedagogerna och barnen samlas för att t.ex. äta, ha samling eller någon typ av social samvaro.

Vild natur - Olika vildväxter av naturen är vad denna typ av miljö erbjuder.

Rymd - Den här miljön erbjuder mystik. En möjlighet för barnen att komma in i en annan värld.

4.2 Metoder inom utomhuspedagogik

Enligt Dahlgren & Szepanski (1997, 26) har utomhuspedagogik som metod blivit allt vanligare i de nordiska länderna inom småbarnspedagogiken. Björklund (2016, 38–39) betonar att utomhusvistelse inom småbarnspedagogiken blir allt viktigare eftersom många barns utomhusvistelse hemma blir allt mer begränsad, särskilt för de barn som bor i städer. Därför är det viktigt att barnen får tillgång till en utemiljö inom småbarnspedagogiken för att få kontakt med naturen.

Utomhuspedagogik inom småbarnspedagogiken handlar om att pedagogerna kan skapa olika inlärningssituationer utomhus. Till inlärningsmiljöer utomhus hör miljöer som t.ex. daghemsgårdar, parker, skogar, lantgårdar, stadsvandringar och besök till djurparker. (Dahlgren & Szepanski 1997, 26). Att använda sig av utomhuspedagogik som metod innebär att daghemsverksamheten flyttar en del eller all pedagogik utomhus. För att använda sig av utomhuspedagogik behöver pedagogerna se möjligheter istället för hinder. (Brugge, Glantz & Sandell 2011, 27)

Att använda sig av naturen som lärmiljö innebär att barnen får en stor variation av olika sinnesuttryck. Sådant kan vara till exempel olika dofter, former, och ljud (Dahlgren & Szepanski 1997, 26). I samband med utomhusvistelsen får barnen en relation till naturen och lär sig hur de skall uppföra sig i utemiljön (Björklund 2016, 32). Genom utomhuspedagogik kan pedagogerna inkludera sådant som ingår i läroplanen på samma sätt som i inomhusundervisningen (Barr, Nettrup & Rosendahl 2011, 16–17).

När det handlar om utomhuspedagogik som metod betonar Björklund (2016, 53–55) att varje daghem använder sig av utomhuspedagogik på något sätt varje dag. Det som ändå är viktigt att betona är att alla daghem är unika. Alla daghem behöver skapa sina egna sätt att arbeta på genom metoder som funkar bäst för det egna daghemmet och daghemsgruppen. Det finns aldrig en exakt mall att utgå ifrån varken inom - eller utomhus. Utan istället kan pedagogerna inspireras från olika metoder pedagogerna kan använda sig av utomhus.

4.2.1 Medupptäckande

En metod är att arbeta medupptäckande och utforskande. Denna metod betyder att pedagogen tillsammans med barnen utforskar naturen och det som sker i utomhusmiljön. Utomhus finns det många lärandesituationer för barnen. Utomhus kan vad som helst dyka upp och barnen lär sig således på ett naturligt sätt. En lärandesituation kan plötsligt dyka upp

utomhus och då gäller det för pedagogen att vara flexibel och kunna vara en medforskare tillsammans med barnen. En plötslig situation kan t.ex. vara ett djur som springer förbi. Pedagogen har inte alltid svar på barnens frågor men då kan pedagogen ta reda på svaren tillsammans med barnen. (Barr et al. 2011, 45–50)

Föremål som kan vara ointressanta för pedagogerna kan vara väldigt intressanta för barnen, t.ex. som en sten. Om man t.ex. lyfter en sten så kan det krypa fram olika kryp. Vilka är dessa kryp? Finns de där varje dag, eller bara ibland? Pedagogerna kan tillsammans med barnen utforska och se vad som förändras i naturen. Pedagogerna kan t.ex. göra olika experiment tillsammans med barnen för att undersöka och upptäcka hur något fungerar. (Änggård 2015, 90–91)

Barnen kan utforska naturen tillsammans med pedagogerna och fundera på olika saker de är intresserade av. Det är viktigt att pedagogerna aktiverar barnen och ställer frågor och utforskar naturen tillsammans med barnen. (Utbildningsstyrelsen 2017, 96)

4.2.2 Varierande utomhusmiljö

En annan metod är att försöka skapa så varierande utomhusmiljö som möjligt. Det ger många olika inläringssituationer och bidrar till varierande lekar bland barnen. Utomhusmiljön kan pedagogerna göra mångsidig genom att försöka ta in så många kategorier som möjligt. Pedagogerna kan t.ex. plantera buskar på daghemsgården, odla tillsammans med barnen och skapa olika utomhusrum med olika möjligheter. (Björklund 2014, 81)

4.2.3 Ge barn ansvar i naturen

Att ge barn ansvar ute i naturen är en annan metod som pedagoger kan använda sig av utomhus. Barn kan få olika små uppdrag för att lära sig att ta ansvar. Barnen kan t.ex. få i uppdrag att hämta nycklar eller t.ex. gå lite före på promenaden. När barn tillsammans med andra barn och pedagoger får ta ansvar stärks samarbetet mellan individerna. Barnen får fundera ut egna lösningar och fatta egna beslut. Detta resulterar i att barnets självkänsla och självförtroende stärks. (Barr et al. 2011, 45–47)

4.2.4 Indelning av grupper

En annan metod som beskrivs av Barr et al. (2011, 54) är att dela in i barn i olika grupper utomhus. Gruppindelning är lika viktigt utom- samt inomhus. En del barn kan ha lättare att

koncentrera sig i mindre grupper. Uppgifter som tilldelas grupperna kan bestå av olika planerade aktiviteter som roterar mellan grupperna men gruppuppgifterna kan också vara oplanerade. Oplanerade gruppuppgifter kan vara bra om en ny lärandesituation uppstår.

4.2.5 Olika uttrycksformer

En metod är att använda sig av olika uttrycksformer utomhus. Inom småbarnspedagogiken skall barnen ges möjlighet att uttrycka sig på olika sätt. Ett uttryckssätt kan vara att till exempel använda sig av konst och musik. Barnen skall även ges möjligheten att uttrycka sig genom kroppen. Uttrycksformerna kan rent konkret vara dans, sång, ramsor, lekar, ritande, målande och byggande. (Grunderna för småbarnspedagogik 2018, 44–46)

Pedagogerna kan bjuda in barnen till att göra det man gör inomhus utomhus istället. Pedagogerna kan t.ex. skapa en hörna där barnen kan måla eller en liten verkstad för pyssel. För att inkludera teaterkonst under utomhusvistelsen kan pedagogerna föra utklädningskläder utomhus. (Björklund 2016, 108–121)

I naturen finns det stor möjlighet att använda sig av naturmaterial. Konst är en viktig del i den pedagogiska verksamheten eftersom olika konstformer är ett sätt för barn att uttrycka sig genom. Olika årstider och väder skapar olika möjligheter att använda sig av konst utomhus. Konst med naturmaterial kan skapas både inom- och utomhus. Konstmaterial från naturen kan t.ex. vara mossor, pinnar, löv och snö. (Björklund 2014, 52–53)

Utomhus kan pedagogerna göra det till en självklarhet för barnen att uttrycka sig kreativt. En metod som pedagogerna kan använda sig av är ”landart”. Det är en metod som uppstod på 60-talet som handlar om att man använder sig av det som finns just här och nu i naturen. Man använder enbart naturmaterial och lägger inte till material som inte tillhör till den kringliggande naturen. Man skapar ett konstverk i naturen av naturmaterial och låter det vara kvar så länge naturen tillåter. Sådant man kan använda i ”landart” är t.ex. löv, stenar, pinnar, snö och is. (Björklund 2016, 108–121)

4.2.6 Att använda sig av språk utomhus

Inom småbarnspedagogiken skall barnet ha möjlighet att utveckla sitt språk i en mångsidig miljö. Barnet skall genom en mångsidig språklig miljö lära sig att uttrycka sig samt ges möjligheten att utveckla sitt ordförråd. Detta genom t.ex. ramsor och sånger. (Grunderna för småbarnspedagogik 2018, 42–44). Språket är en viktig faktor för att barnen skall lära sig

saker. I naturen lär sig barn nya ord och språkliga uttryck när pedagogerna pratar om olika saker tillsammans med barnen. (Barr et al. 2011, 81)

På daghemmet kan barnen arbeta med språk inomhus men även utomhus. Språkinläringen sker egentligen i alla miljöer. Pedagogerna kan t.ex. läsa sagor ute tillsammans med barnen. Pedagogerna kan även välja att skapa en hörna där barnen kan använda sig av olika material för att skriva och rita. Exempel på material är t.ex. pinnar, plankor och sand. (Björklund 2016, 91–94)

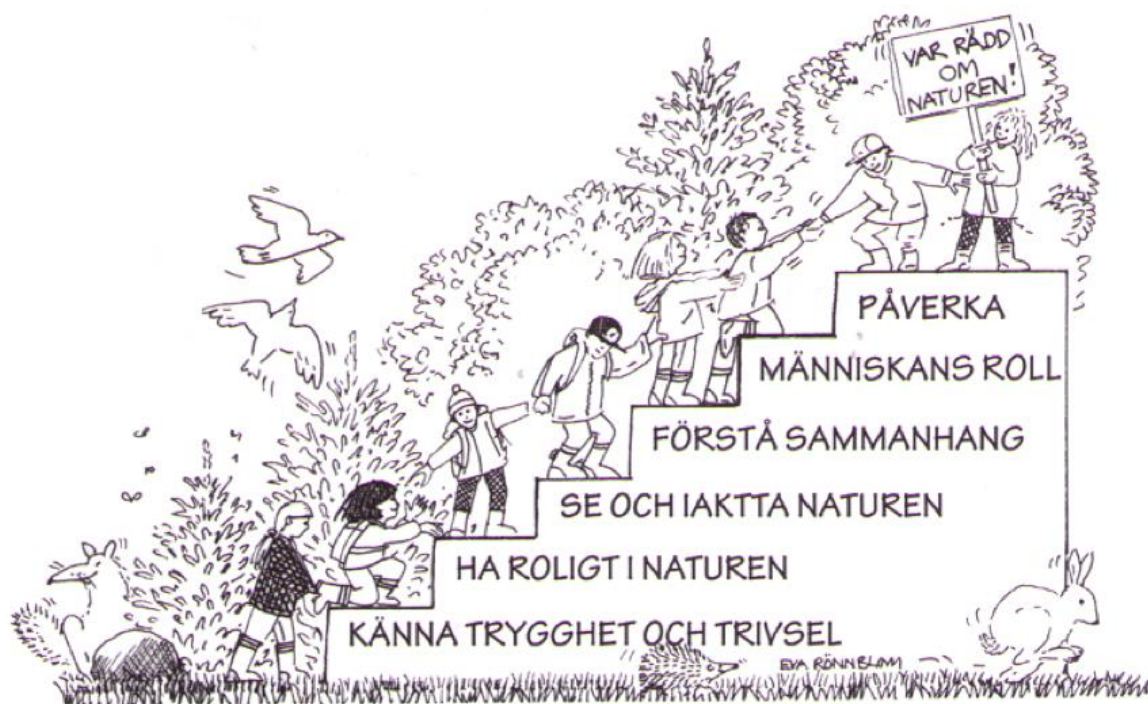
Det jag kommit fram till i detta kapitel är att utomhuspedagogiken kan bedrivas både inomhus och utomhus men att barnen behöver få direkt kontakt till naturmaterial. Pedagoger kan använda sig av utomhuspedagogik både inomhus och utomhus men väljer ändå oftast utemiljön som lärmiljö. Utomhuspedagogik inomhus kan innebära att t.ex. pyssla med naturmaterial från utemiljön. Dahlgren et al. (2007, 60–66) betonade att det är viktigt att utemiljön på daghemmet är varierande med många olika kategorier eftersom barnen då leker mer mångsidiga lekar än i naturfattiga miljöer. Några av metoderna som jag har behandlat är att pedagoger kan jobba med upptäckande tillsammans med barnen, ge barn ansvar i naturen, dela in i grupper, och ta in olika uttrycksformer på olika sätt i utomhuspedagogiken. Några verksamheter som valt att använda sig av utomhuspedagogik kommer att beskrivas i nästa kapitel.

5. Utomhuspedagogiska verksamheter

Jag kommer i detta kapitel beskriva tre olika verksamheter som arbetar med utomhuspedagogik inom småbarnspedagogik samt beskriva på vilket sätt de arbetar med utomhuspedagogik.

5.1. I Ur och Skur

I Sverige har bland annat ”Ur och Skur förskolor” etablerat sig bra. På Ur och Skur förskolor försöker pedagogerna ordna så mycket som möjligt av verksamheten utomhus. I Ur och Skur förskolorna ser pedagogerna naturen som en resurs för lärande. Pedagogerna har som ansvar att veta när något är lämpligt att ordnas utomhus och när aktiviteterna behöver ordnas inomhus. En förskola som kallar sig ”i Ur och Skur” behöver uppfylla vissa kriterier för att få kalla sig själv ”i Ur och Skur”. Bland annat så behöver pedagogerna ha gått en utbildning för Ur och Skur lärande som tillägg på sin pedagogiska utbildning. (Änggård 2014, 43–50)

Figur 1. I Ur och Skur trappan (I Ur och Skur myllran, u.å.) (används med tillåtelse)

Inom i Ur och Skur verksamheten följer förskolorna en värdegrund som kan exempelvis visas med en trappa. Det första steget för barnen är att börja vara ute i naturen för att börja tycka om att vara utomhus och känna sig trygg i naturen. På Ur och Skur förskolor tänker man att barnen lär sig att ha roligt i naturen och barnen lär sig således att tycka om att vara utomhus. På detta vis lär sig barnen att värna om naturen. Vart efter barnet känner sig trygg i utemiljön kan barnet börja uppleva och utforska naturen. Vart efter ”klättrar barnen upp för trappan” och lär sig att förstå naturen och hur människan kan påverka naturen. Detta leder sedan till att barnet till slut blir en miljömedveten person och kan ta ställning till, påverka och värna om naturen. (Lyskelett 2005, 45–47)

Ett exempel från Ur och Skur förskolor är att de använder sig av basplatser tre dagar i veckan, speciellt under sommarhalvåret. På basplatserna är pedagogerna ute tillsammans med barnen hela dagarna och gör det de annars skulle göra inomhus utomhus istället, t.ex. att äta, sova och uträtta sina behov. Samlingarna hålls utomhus och barnen sitter på stockar istället för bänkar. När det är dags för vila sover barnen på liggunderlag under vindskydd. Den fria leken är lika viktig utomhus som den är inomhus och på Ur och Skur förskolor leker barnen med naturmaterial. (Änggård 2014, 67–72)

5.2 Skogsmulle

Skogsmulle är en verksamhet som används inom småbarnspedagogiken och är ett exempel på hur utomhuspedagogik tas med i den pedagogiska verksamheten på daghemmet. Skogsmulleverksamheten handlar om att barnen tillsammans med pedagogerna bekantar sig med naturen. Skogsmulle är ett program som hålls på ungefär två timmar per gång och tio gånger per termin på daghem. Skogsmulleverksamheten går ut på att pedagogerna går tillsammans med barnen till skogen. I skogen sjunger pedagogerna med barnen, äter picknick samt fantiserar tillsammans med barnen om naturen. Skogsmulle är en leksaksfigur som också brukar vara med i skogen. Figuren skogsmulle är med för att göra utevistelsen intressantare och figuren skapar också äventyr och spänning för barnen. (Änggård 2014, 44–46)

I Finland är skogsmulle en verksamhet som småbarnspedagoger kan använda sig av. Finlandssvenska idrottsförbundet beskriver skogsmulle som en möjlighet för barnen att vistas ute i naturen samtidigt som de lär sig att verka i grupp. Barnen lär sig grunderna i ämnen som t.ex. matematik, modersmål och geografi. Skogsmulleverksamheten ger även barnen en möjlighet att utveckla sina motoriska och kognitiva färdigheter tillsammans i grupp. Pedagogerna kan gå en ledarskapsutbildning för att kunna använda sig av skogsmulle på daghem. Pedagogerna har också möjlighet att delta i olika fortbildnings- och inspirationsdagar. (Finlandssvenska idrott, u.å.)

Verksamheten inom skogsmulle delas in i fyra grupper. Skogsknopparna är för 1–3 åringar. I skogsknopparna lär sig barnen att vara ute i naturen genom korta skogspromenader och genom lekar och sånger ute i naturen. Föräldrarna kommer ofta med när skogsknopparna går ut i skogen. Skogsknyttarna kallas verksamheten för barnen i 3–4 års ålder. Skogsknyttarna bekantar sig med naturen, lär sig enkla begrepp samt övar mycket grov och finmotorik genom att barnen uppmuntras att vara fysiskt aktiva ute i naturen. Skogsmulle är verksamheten för 5–6 åringar. I denna grupp uppmanas barnen att fritt leka ute i skogen och upptäcka naturen genom att använda olika sinnen. Barnen lär sig även att det är viktigt att ta hand om naturen. Skogsströvare är verksamheten för 7–9 åringar och används på eftermiddagsverksamhet och i skolor. (ibid)

Gemensamt för hela skogsmulleverksamheten är att ledaren som går ut med barnen i skogen skall förmedla en känsla av tryggheten till barnen. Barnen lär sig genom skogsmulleverksamheten att vara ute i alla väder. (ibid)

5.3 Naturskolan i Finland

Naturskolan är en annan utomhuspedagogisk verksamhet som bland annat småbarnspedagogiken har möjlighet till i Svenskfinland. Naturskolan är en verksamhet som grundar sig i verksamheten Natur och Miljö som jobbar med miljöfostran på olika sätt. Organisationen Natur och Miljö har fokus på Svenskfinlands daghems- och skolverksamheter och driver olika naturskolor. (NaturochMiljö, u.å.)

I Österbotten driver Natur och Miljö Kvarkens naturskola i Österbotten. Naturskolan är en ambulerande verksamhet som åker runt till olika daghem och skolor och erbjuder olika utomhuspedagogiska upplevelser i naturen. Natur och Miljö erbjuder också utbildning och fortbildning för pedagoger inom utomhuspedagogiken. (ibid)

Naturupplevelsen tillsammans med naturskolan kan infinna sig i daghemmets närmiljö eller på något annat naturområde. Tillsammans med naturskolan får barnen upptäcka omgivningen genom olika lekar och små äventyr. Naturskolan erbjuder olika teman till daghemmen och är lämpliga för barn i tre till sju års ålder. Temastunderna är ungefär två till tre timmar långa. Teman naturskolan erbjuder kan handla om t.ex. insekter, djur och årstider. (ibid)

6 Positiva aspekter med naturen som lärmiljö

Enligt Björklund (2016, 32–33) har ett utomhuspedagogiskt förhållningssätt på daghem visat en hel del positiva resultat. Jag vill i arbetet belysa det positiva med att använda sig av utomhuspedagogik eftersom det bland annat påvisar det pedagogiska värdet i att använda sig av utemiljö som lärmiljö.

6.1 Inläring

Forskningar med betoning på inläring i samband med utomhuspedagogik har visat att desto fler sinnen barnen får använda sig av vid inläring, desto lättare är det för barnen att minnas vad de har lärt sig. I studier som gjorts har det visats att inläringen av naturvetenskapliga ämnen och språk förbättras när pedagoger använder sig av utomhuspedagogik. Att använda sig av lärande utomhus skapar en mer lättsam stämning i gruppen. Barnen behöver inte sitta stilla för att lära sig utan får vara mer aktiva med hela kroppen och alla dess sinnen. (Björklund 2016, 32–33)

6.2 Frihet

Enligt Bilton (1998, 26–27) känner sig barnen mer fria när de är utomhus och har lättare att vara sig själva. Inomhus tvingas barnen att vara tysta och leka lugna leka för att dämpa ljudnivån och för att det inte skall bli för stökigt i daghemsutrymmena. Utomhus kan barnen springa och hoppa och få utlopp för sin energi på ett helt annat sätt.

6.3 Naturmaterial

Utomhus dominerar naturmaterial barnens lekar. Materialet kan t.ex. vara sand, löv, pinnar och barr. Utomhus lär barnen sig att använda sig av grov- men även finmotorik. Olika material väcker barnens fantasi och naturmaterial kan användas symboliskt. Ett exempel på naturmaterial som symboliskt redskap kan t.ex. vara när barn föreställer sig en näverbit som en telefon. Olika naturmaterial kan symbolisera olika saker i barnens lekar. Barnen får öva sin fantasi men också öva på att kommunicera med andra barn om vad olika saker symboliserar. (Änggård 2015, 100–104)

Naturen erbjuder alltså ett rum för kreativitet och fantasi. Kreativitet och fantasi är viktiga egenskaper för att barnen skall må bra och en förutsättning för deras välbefinnande. Att barnen redan som små lär sig att vara kreativa och fantasifulla genom naturmiljön skapar goda förutsättningar för barnens framtid. (Dahlgren & Szepanski 1997, 26)

6.4 Välmående

Möjligheten att vara utomhus ger barnen stor möjlighet att röra på sig. I dagens nordiska samhälle blir barnen mer och mer stillasittande. Detta ökar risken för olika sjukdomar som t.ex. övervikt och depression. Det är därför viktigt att pedagogerna inom småbarnspedagogiken ger barnen olika möjligheter att röra på sig. Utomhus finns det oftast större ytor där barnen kan hoppa, klättra och springa. Pedagogerna kan tillsammans med barnen utföra olika fysiska aktiviteter för att barnen skall få positiva upplevelser av att röra på sig. (Björklund 2016, 39–40)

De fysiska aktiviteterna kan ses som utmanande och dels farliga för barnen. Barnen lär sig att hantera risksituationer när pedagogerna förhåller sig till dessa risker och tittar efter barnen. Potentiella risksituationer kan vara sådant som t.ex. höga höjder, lekar med farliga föremål eller lekar nära farliga platser. Vistelser med barn i skogar kan också vara en

potentiell risksituation eftersom barnen kan tappa bort sig i skogen. (Lysklett & Berger 2016, 95–107)

Andra fördelar för barnens välmående är solljuset som människan får D-vitamin ifrån. Under vinterhalvåret är det endast några få timmar dagsljus per dag och då är det viktigt att ta tillvara på det lilla dagsljus som finns. (Bilton 1998,19–20)

7. Pedagogernas attityder

Änggård (2015, 55) betonar att Pedagogernas förhållningssätt och attityder gentemot utomhusvistelse är mycket viktiga för att barnen skall tycka att det är roligt att vara ute. Pedagogerna behöver kunna uttrycka en känsla av trygghet i naturen för att barnen också skall känna sig trygga. Olika styrdokument är utgångspunkterna för pedagogerna men det handlar ändå oftast om en tolkning av styrdokumentet och hur pedagogerna planerar verksamheten. (Linde 2012, 55)

Alla daghem är mer eller mindre utomhus varje dag, hur mycket kan bero på en rad olika saker. Faktorer till utomhusvistelse kan vara vädret men även daghemmets möjligheter att ha tillgång till en utomhusmiljö. En del daghem har stora utomhusområden att vistas på medan andra daghem har mindre gårdar. Daghem med mindre gårdar kan behöva gå till närliggande grönområden för att få större utrymmen att vistas på. (Björklund 2016, 24–31). Hur pedagogerna förhåller sig till utomhuspedagogik har ofta att göra med barnens ålder, hur gruppen fungerar, daghemmets gård, årstider och vädret. (Brugge et al. 2011, 33)

Om pedagogerna är rädda för något i naturen överförs rädslan lätt till barnen. En rädsla i naturen kan t.ex. vara rädsla för något djur. Om det finns rädslor bland pedagogerna måste pedagogerna arbeta på ett sätt så att inte rädslorna överförs till barnen. (Barr et.al 2014, 57)

Att använda sig av utomhuspedagogik för med sig andra utmaningar än vad pedagogik inomhus gör. Inomhus har pedagogen kontroll över det fysiska utrymmet medan det utomhus finns större obevakade områden. Utomhusmiljön är oftast ganska stor vilket alltså tillför större utmaningar för pedagogen. (Brugge et al. 2011, 32–33)

En annan typ av utmaning i utomhuspedagogiken för barn och pedagoger är kläder. Barnen och pedagogerna borde ha rätt typ av kläder för att utevistelsen skall bli så behaglig som möjlig, i alla olika väder. Kläderna behöver vara oömma och vindtäta. (Brugge et al. 2011, 52–53)

Pedagoger förhåller sig till regniga dagar på helt olika vis. En del pedagoger ser regnväder som en möjlighet medan andra pedagoger ser regnväder som en utmaning eller ett hinder för utomhusvistelse. Ser pedagogerna regnväder som en möjlighet kan de tillsammans med barnen skapa en intressant situation av vädret. Ett exempel på en intressant situation kan vara att t.ex. sitta under en presenning och höra hur regnet smattrar mot presenningen. (Utbildningsstyrelsen 2017, 96). Flexibilitet bland pedagoger är viktigt vid utomhusvistelse, vädret kan snabbt ändras och aktiviteter pedagogerna har tänkt utföra kan snabbt behöva ändras (Änggård 2015, 55)

Om pedagogerna väljer att vara mycket utomhus så flyttas en del av den pedagogiska verksamheten utomhus. Detta betyder att pedagogerna behöver fundera på utomhusmiljön som de annars hade funderat över miljön inomhus. Vilka möjligheter finns det? Vilka platser finns det? Vilken av verksamheterna vill pedagogerna flytta utomhus? (Björklund 2016, 24–31)

8. Sammanfattning av teoridelen

I det här kapitlet sammanfattar jag teoridelen och dess huvudsakliga punkter. Syftet med examensarbetet är att se på pedagogers erfarenheter och upplevelser av samt attityder till utomhuspedagogik inom småbarnspedagogiken. Detta med ett fokus på vad pedagogerna ser för pedagogiskt värde i utomhuspedagogik samt vilka metoder pedagogerna kan använda sig av.

Utomhuspedagogik inom småbarnspedagogiken innebär att pedagogerna flyttar ut en del eller all pedagogik utomhus. Utomhuspedagogiken betonades redan på 1700-talet av pedagogerna Fröbel, Montessori & Freinet. Utomhusvistelse skapar extra rum på daghem som kan bidra till olika planerade och oplanerade inläringssituationer. Utomhusmiljön på daghem är mer än bara daghemsgården. Utomhusmiljöer utanför daghemsgården kan innefatta t.ex. en promenad i skogen eller staden eller ett besök till en djurpark.

Att använda sig av utomhuspedagogik som pedagogisk metod har blivit allt vanligare i Norden. Utomhus får barnen uppleva en mängd olika sinnesintryck. I olika forskningar har det konstaterats att användning av utomhuspedagogik inom småbarnspedagogiken har många positiva effekter för barnen. Barnen har lättare att lära sig utomhus eftersom det i naturen finns många olika sinnesuttryck. I barngrupper blir det bättre sammanhållning och stämning. Utomhus får barnen uppleva en större frihet och uttrycka sig med hela kroppen.

Utomhus har barnen möjlighet att röra på sig mycket och olika sjukdomar som t.ex. övervikt och depression förebyggs.

Grunderna för planen för småbarnsfostran (2018, 17–18) säger bland annat att lärmiljöerna skall vara trygga och hälsosamma. Barnen ska få möjlighet att njuta av att vara utomhus genom att få en relation med naturen. En relation med naturen fås genom t.ex. utflykter, rörelse, studerande av växt och djurarter samt genom utevistelse i alla årstider. Styrdokument skall följas men det är upp till pedagogerna på vilket sätt de genomförs.

Utomhus går det att göra det mesta som man kan göra inomhus. Metoder som har beskrivits i metodkapitlet är hur pedagogerna kan arbeta med upptäckande tillsammans med barnen, att pedagogerna kan dela in barnen i små grupper, att ta in språkinläring utomhus, inkludera olika uttrycksformer samt att arbeta i en mångsidig utomhusmiljö.

I teoridelen har jag beskrivit olika verksamheter som arbetar med utomhuspedagogik. ”Ur och Skur” är ett exempel på en verksamhet som arbetar mycket med utomhuspedagogik i Sverige. Inom Ur och Skur verksamheter gör barnen sådant som annars skulle göras inomhus. Barnen äter, sover och deltar i samlingar utomhus. I teoridelen betonar jag också att det är viktigt att barnen känner sig trygga i naturen för att sedan våga utforska naturen och bli en miljömedveten person.

Andra verksamheter som jag har lagt fokus på är skogsmulle och kvarkens naturskola som pedagoger i Finland har möjlighet att använda sig av. Skogsmulle är ett program som pedagoger kan använda sig av själva på daghem. Det finns olika program beroende på ålder och målet med skogsmulle är att barnen skall få en relation till naturen och känna sig trygga. Naturskolan är däremot en verksamhet där personer utifrån kommer och håller olika temadagar på daghemmen. Temadagarna har olika teman som oftast handlar om naturen.

Pedagogernas syn på utomhuspedagogik spelar en stor roll för hur mycket pedagogerna är utomhus med barnen. Det är viktigt att pedagogerna tycker om att vara utomhus och förmedlar en känsla av trygghet ute i naturen. Barn behöver känna sig trygga för att våga utforska naturen själva. Pedagogernas rädslor förs lätt över till barnen. Utomhus behöver pedagogerna kunna vara mer flexibla än inomhus, och kunna ändra sitt planerade program eftersom väder lätt kan ändras. Vill pedagogerna på daghem öka användningen av utomhuspedagogik kan det vara bra att tänka på vilken av pedagogiken de vill flytta utomhus och vilka platser utomhus som är lämpliga för pedagogiken.

9. Undersökningens genomförande

I detta kapitel kommer jag att redogöra för vilken metod som använts i undersökningen samt förklara varför. Ämnen som kommer att behandlas är valet av respondenter, datasekretess samt hur datainsamlingen gått till. I sista stycken kommer jag att beskriva vilken analyseringsmetod som använts och varför.

9.1 Metodval

Metoden som jag har valt att använda mig av är den kvalitativa forskningsmetoden. Jag har valt att använda mig av öppna frågor i enkäterna. En kvalitativ forskningsmetod har valts för att kunna ta reda på pedagogernas egna upplevelser, tankar samt åsikter om utomhuspedagogik inom småbarnspedagogiken på ett djupare plan. En kvalitativ forskningsmetod ger möjlighet att få en helhetsbild av pedagogernas attityder till utomhuspedagogik eftersom respondenterna har möjlighet att uttrycka sig med egna ord vilket resulterar i mera personliga svar (Holme & Solvang 2012, 78–79).

Under forskningsprocessen använde jag mig av forskningsenkäter, men informerade respondenterna om att jag vid behov kunde ringa till respondenterna efter intervjun ifall något svar behövde förtydligas. Detta eftersom jag skulle ha möjlighet att ställa följdfrågor och vara flexibel vid behov.

9.2 Flexibilitet

Under undersökningens gång har jag fått tänka om ett flertal gånger eftersom pandemin covid-19 har lett till olika samhällsomställningar. Från början var det meningen att jag skulle jämföra två kommuner och använda mig av en komparativ metod. När jag skickade ut enkäterna med frågorna var de planerade enligt en modell för en komparativ metod. Det var dock svårt att få in tillräckligt med svar från en av kommunens olika daghem, som dels kan ha berott på covid-19. Kommunarbetsgivarna (u.å.) beskriver att regeringen i Finland har uppmanat föräldrarna att inte föra sina barn till daghemmen i mån om möjlighet. När barnen minskat på daghemmen har pedagogerna uppmanats till distansarbete, blivit permitterade eller blivit omplacerade till andra arbetsuppgifter i kommunen.

Det har varit svårt att få ihop tillräckligt med material för att jämföra två kommuner och pedagogernas attityder, erfarenheter och upplevelser i vardera av kommunerna. Istället valde

jag att designa om undersökningen och beakta allt insamlat material som en helhet och undersöka vad pedagogerna har för attityder till, samt erfarenheter och upplevelser av att använda sig av utomhuspedagogik inom småbarnspedagogiken. Yin (2007, 84–85) betonar att det är viktigt att vara flexibel som skribent och se nya tillvägagångssätt under forskningsprocessen ifall om någonting inte går som planerat. Det är få studier som blir som forskaren har tänkt sig från början.

Min ursprungsplan för hur jag skulle samla in material innebar att jag skulle hålla intervjuer på daghemmen fysiskt närvarande för att själv få möta pedagogerna. Jag skulle alltså personligen ställa frågorna och samtidigt ha möjlighet att se daghemmens utomhusmiljö. Att träffa respondenterna i verkligheten ger en möjlighet att se respondenternas förhållningssätt till utomhuspedagogik på ett annat sätt. På grund av covid-19 var det inte lämpligt för mig att åka ut till daghemmen och intervju på plats. Jag valde istället att använda mig av öppna enkäter.

Fördelarna med enkäterna var att pedagogerna i lugn och ro fick fundera över svaren. Pedagogerna kunde även diskutera med andra pedagoger på arbetsplatsen vilket jag inte ser som något negativt i denna studie. Att pedagogerna fick chans att diskutera frågorna med arbetskolllegor ger också ett resultat i sig. Pedagogerna fick fundera över sin verksamhet tillsammans med andra på daghemmet gällande utomhuspedagogik och således inspireras till att inkludera mer utomhuspedagogik i verksamheten. I enkäten ställde jag även frågor som handlar om fortbildning, pedagogernas kunskap samt vilken av inomhusverksamheten pedagogerna skulle vilja flytta utomhus.

9.3 Respondenter

Respondenterna jag valde ut i undersökningen är lärare inom småbarnspedagogiken från två landsbygdskommuner som ligger nära varandra. Jag valde att endast välja lärare inom småbarnspedagogiken eftersom det är de som har ansvaret för planeringen, utförandet och utvärderingen av den pedagogiska verksamheten. I undersökningsdelen kommer jag benämna dem med pedagoger istället för lärare inom småbarnspedagogik för att texten skall bli smidigare.

Totalt har sex pedagoger från fem olika daghem deltagit och svarat på mina enkäter. Från ett daghem har två pedagoger svarat tillsammans, vilket kommer beaktas som ett svar. Utöver det har alla respondenter som deltagit i enkätundersökningen varit från olika daghem. Jag ville att respondenterna skulle vara från olika daghem eftersom det skulle ge mer intressanta

resultat eftersom daghemsgårdarna är olika och rutinerna och daghemmens utomhusverksamhet kan variera. En av respondenterna valde även att beskriva tidigare arbetserfarenheter.

9.4 Datainsamling och sekretess

I mars 2020 sökte jag forskningslov från dagvårdscheferna från två Österbottniska närliggande kommuner. Därefter kontaktade jag sammanlagt 10 daghem från båda kommunerna och jag fick svar av fem daghem med en respondent från vardera av daghemmen. Från den ena kommunen gick kontakten via föreståndarna medan kontakten med den andra kommunen gick direkt via daghemmen. När jag ringde berättade jag vad jag studerar och vad jag skriver om i mitt examensarbete. Jag frågade också om de ville fylla i en öppen enkät om utomhuspedagogik. Därefter skickade jag ut blanketterna på e-post och informerade samtidigt om att den som deltog kunde bli kontaktad via telefon av mig för att vid behov komplettera svaren.

Enkäterna respondenterna svarade på hade 16 frågor. Jag valde att ha många frågor eftersom respondenter i enkätundersökningar tenderar att ge kortare svar än vid intervjuer. Jag informerade även om att respondenterna kommer att vara anonyma i undersökningen. E-postmeddelandena som skickats med respondenterna har raderats.

9.5 Analysmetod

Jag har valt att inte använda mig av någon speciell metod för att analysera svaren utan jag har istället valt att använda mig av teoretisk tolkning. Teoretisk tolkning betyder att skribenten kan använda sig av den kunskap skribenten kan om ämnet. Används teoretisk tolkning är det viktigt att ställa intervjufrågor som anknyter till teoridelen. Jag anser själv att jag har ställt relevanta intervjufrågor som anknyter till teoridelen i detta arbete. Jag har även läst igenom mina svar flera gånger för att hitta vilka teman som uppkommer i texten. De flesta teman som behandlats är utgående från intervjufrågorna. (Kvale 2009, 253–256)

I resultatredovisningen har jag fokuserat på att se likheter och olikheter bland pedagogernas attityder, erfarenheter och upplevelser av utomhuspedagogik. Jag har valt att använda mig av citat i analysen för att göra texten mer levande. Citat ger även läsaren en klarare bild av respondenternas åsikter och tankar kring ämnet. Jag har även anknutit svaren till den teoretiska delen.

10. Resultatredovisning

Jag kommer i detta kapitel att redovisa för mitt resultat av undersökningen. Syftet med arbetet är att undersöka vad pedagoger har för attityder till, samt erfarenheter och upplevelser av att använda sig av utomhuspedagogik inom småbarnspedagogiken. Frågeställningarna i arbetet handlar om vad pedagogerna ser för pedagogiskt värde i att använda sig av utomhuspedagogik samt vilka metoderna för användande av utomhuspedagogik är. Jag inkluderar även perspektivet vilka hinder och utmaningar som finns i utomhuspedagogikens genomförande.

Enkäterna som respondenterna svarade på hade totalt 16 frågor. De tre första frågorna var öppningsfrågor och uppmjukande frågor för att ta reda på bakgrundsfakta. Frågorna tog reda på pedagogernas arbetserfarenheter och deras erfarenheter av utomhuspedagogik och huruvida daghemmen som pedagogerna jobbar för följer någon speciell pedagogisk inriktning. Frågorna som jag ställde i frågeformuläret var till största delen öppna frågor. Frågorna formulerades korta så att de skulle vara lätta att svara på. Jag ställde många korta frågor eftersom jag ville undvika att respondenterna missförstod frågorna. Vid användning av längre frågor anser jag att det lätt kan bli missförstånd när respondenterna skall fylla i enkäten.

10.1 Bakgrund

Till följd av begränsningarna till följd av pandemin covid-19 kunde jag inte besöka daghemmen och lät istället daghemmen beskriva sin utomhusmiljö i enkäten. Svaren jag fick var att alla daghem som respondenterna presenterade hade nära tillgång till naturen och några har även nära till havet. Alla daghem ligger på landsbygden men gårdarnas storlek varierar mellan daghemmen.

Jag frågade vilken pedagogik pedagogerna följde samt om de är intresserade av någon speciell inriktning. Jag tog upp frågan om speciell inriktning ifall daghemmets pedagogik skulle följa någon speciell inriktning. Beroende på om daghemmen följde någon speciell inriktning kunde det påverka hur mycket pedagogerna är utomhus. Pedagoger beskrev att de jobbar utifrån grunderna för planen för småbarnsfostran och att de utgår ifrån barnens intressen. Inget daghem följde någon speciell pedagogisk inriktning men tre av daghemmen uppgav att de tyckte att utomhuspedagogik är en viktig del av deras verksamhet.

10.2 Erfarenheter

Respondenterna hade alla olika arbetserfarenhet inom småbarnspedagogik. Variationen i hur lång arbetserfarenhet respondenterna hade varierade stort, allt från 4–34 års arbetserfarenhet. Erfarenheterna av utomhuspedagogik som pedagogerna uppgav sig ha varierade. Fyra pedagoger berättade att de hade en hel del erfarenhet av utomhuspedagogik. Tre av pedagogerna berättade att deras daghem använder sig mycket av utomhuspedagogik och att det är viktigt för deras verksamhet. Två av pedagogerna uppgav att de har erfarenhet av skogsmulleverksamheten och två respondenter uppgav att de hade erfarenhet av kvarkens naturskola. En av pedagogerna uppgav att hen inte alls hade någon erfarenhet av utomhuspedagogik utan endast sådant som hen läst på egen hand. Hen som uppgav att hen inte hade någon speciell erfarenhet av utomhuspedagogik är också den av respondenterna som har jobbat kortast inom småbarnspedagogiken.

10.3 Utomhusvistelsen

Jag har valt att ta reda på hur mycket pedagogerna vistas utomhus på daghemmet eftersom det kan säga något om pedagogernas attityder och intresse till utomhuspedagogik. Pedagogernas attityder syns främst när jag ställer frågan ”vad som påverkar hur mycket pedagogerna är utomhus?”.

Alla pedagoger beskrev att deras utevistelse inom sin verksamhet är minst 2 timmar per dag och några beskrev att det ofta blir det upp till 3–3,5 timme per dag. Två av pedagogerna beskrev att tiden ute kan bli upp till 4–5 timmar vid särskilda utedagar och när det är vår och sommar. Pedagogerna uppgav att utevistelsen oftast brukar infinna sig på förmiddagen och en stund på eftermiddagen.

Det som nämndes angående vad som påverkar hur mycket pedagogerna är utomhus är speciellt vädret.

” Regn, snö och speciellt i kombination med hård vind och minusgrader ”

Fyra av fem pedagoger beskrev att vädret är sådant som är särskilt viktigt att beakta. En av pedagogerna beskrev att de har köldgräns på sitt daghem. Flera av pedagogerna nämnde att det är viktigt att ta barnens ålder i beaktande. Är barnen yngre är flera av pedagogerna kortare tid utomhus än om barnen är äldre. Vilken inställning pedagogerna har till att vistas utomhus påverkar också hur mycket man är utomhus på daghemmet, berättade en av pedagogerna. Vädret kan påverka om ”vädret är det extremt”, betonade en av pedagogerna. Om barnens

vårdnadshavare har satsat på tillräckligt bra kläder är vädret oftast inget problem, uppgav en av pedagogerna.

”De dåliga väderförhållandena råder oftast inte en hel dag och man kan kanske gå ut lite tidigare på eftermiddagen med god tur”

10.4 Metoder

Eftersom metoder är en central frågeställning i mitt arbete vill jag se vad pedagogerna använder för metoder när de är utomhus och vad de alltså rent konkret gör där ute. Vilka metoder respondenterna använde sig av utomhus var väldigt varierande. Det som alla respondenter uppgav att de gör med barnen är att ha både fri och ledd lek. En av pedagogerna beskrev att ledda lekar kan vara t.ex. leken ”under hökens vingar”. Den fria leken ansåg flera pedagoger vara det viktigaste under utomhusvistelsen. Bland annat för att barnen skall orka jobba inomhus senare under dagen. Under den fria leken är det viktigt för pedagogerna att vara närvarande och övervaka lekarna.

Flera av pedagogerna uttryckte att barnen får röra sig mera fritt utomhus än inomhus och att barnen själva får bestämma vad de hittar på. I min teoridel tar jag också upp friheten barnen har möjlighet till där ute. Utomhus kan barnen leka och använda sin energi, utan att det blir allt för stökigt (Bilton 1998, 27).

En respondent uttryckte:

” Man behöver inte säga ”kom ihåg” att gå när man ute ”

Skogen är en gemensam nämnare för alla respondenter. I skogen berättade två av pedagogerna att de bland annat använder sig av skogsmulle och av skogsknyttverksamhet. En av pedagogerna beskrev att barnen ofta får leka fritt i skogen men ibland har de olika lärstunder med barnen. Lärstunderna kan exempelvis gå ut på att hitta olika föremål i skogen. Pedagogen som berättade om tidigare arbetserfarenheter nämnde att hen på den tidigare arbetsplatsen brukade koka gröt på morgonen över öppen eld ute i skogen. Att äta morgonmål eller ha med matsäck beskriver hen som en aktivitet i sig.

Respondenterna uttryckte:

” I skogen är upptäckandet nära, liksom den egna fysiska aktiviteten med klättrande och t.ex. att släpa grenar till kojbygge ”

” I skogen är barnen mer engagerade i lärstunderna när det är en annan miljö vi utforskar och lär oss i ”

” Att grädda pinnbröd eller gahkku över öppeneld en vinterdag är oslagbart ”

Att gå på promenader eller annars utforska närmiljön är en metod pedagogerna berättade om. Att vara en medupptäckare med barnen beskrev flera av pedagogerna som viktigt och att fundera på vad man ser i närmiljön tillsammans med barnen och samtala om det. Intressanta saker att fundera på är bl.a. årstidsväxlingar. Barr et al. (2014, 45–47) betonar också att det är bra att använda ett utforskade arbetssätt med barnen i naturen. En pedagog behöver inte ha svar på alla frågor som barnen funderar över utan det kan istället vara en möjlighet att ta reda på svaren tillsammans med barnen. En av pedagogerna nämnde även att närmiljön som lärmiljö är gratis och således bra att använda sig av.

Angående upptäckande berättade en av pedagogerna om att göra olika experiment i naturen. Att experimentera med snö, värme och kyla är lättare att göra utomhus än inomhus berättade pedagogen. Olika årstider är också väldigt intressanta i sig. En av pedagogerna berättade att årstiderna behöver upplevas på sitt sätt. På ett av daghemmen beskrev en av pedagogerna att de har ett odlingsväxthus och kompost. Barnen får vara med och odla och se grödorna växa. Enligt Björklund (2016, 52–53) skapar årstiderna många olika möjligheter för både barnen och pedagogerna. Det går att använda sig av t.ex. naturmaterial som is, pinnar, snö och löv på olika sätt med barnen.

En av respondenterna uttryckte:

” Pula genom snö i knähög snö och uppleva alla väder och årstider är en erfarenhet som inte kan läras ut, den måste upplevas ”

Tre av pedagogerna beskrev att de håller samlingar utomhus. Under samlingarna är det olika för vad pedagogerna gör. De berättar att de bl.a. sjunger, funderar över årstider och vilken dag det är. En annan aktivitet som nämndes av en pedagog var att måla med vattenfärger. Att hålla ”miniröris” ute en dag i veckan är också en aktivitet som nämns av en av pedagogerna.

10.5 Möjligheter med utomhuspedagogik

Jag har valt att ställa frågan angående möjligheter till utomhuspedagogik för att pedagogerna ska få fundera över vilka möjligheter de upplever att det finns med att vara utomhus. När

pedagogerna beskriver möjligheter kommer det också fram vad de ser för pedagogiskt värde i att använda sig av utomhuspedagogik.

” Allt man kan göra inne kan man göra ute ”

Detta citat är ett som tre av fem pedagoger nämnde i sina svar. Dessa pedagoger anser att det är möjligt att göra verksamheter som de vanligtvis gör inomhus också utomhus. De tre pedagogerna som uppgav detta är även de pedagoger som uppgav att deras daghem använder sig mycket av utomhuspedagogik, och det är viktigt för deras daghem. En av de fyra pedagogerna beskrev och att om man riktigt vill så går det att hålla all verksamhet utomhus. Änggård (2015, 55) anser att pedagogernas attityder är viktiga eftersom pedagogernas attityder förmedlas till barnen. Trivs pedagogerna utomhus är det lättare för barnen att också göra det och känns trygghet. Änggård (2014, 67–72) betonar också att det man kan göra inne kan man också göra ute, om pedagogerna själv vill det.

Kommentarer två av respondenterna uttryckte angående ljudnivån:

” Ljudvolymen är inte lika hög ute som inne ”

” Bra att vara ute och med tanke på ljudnivån ”

Andra saker som pedagogerna upplevde som positivt och som en möjlighet med utomhusvistelsen är att ljudnivån blir lägre. Fyra av fem pedagoger betonade att ljudvolymen hålls på en lämplig nivå utomhus. Enligt Bilton (1998, 27) blir ljudnivån högre när barnen är inom fyra väggar, medan lek utomhus ger möjlighet till fria lekar utan att ljudvolymen blir för hög. Pedagogerna betonade också att leken ändras utomhus. Utomhus upplevde pedagogerna att barnen får en helt annan ro i leken och att samspelet mellan barnen fungerar bättre än inomhus. Det är lättare för barnen att vara fysiskt aktiva och röra på sig på olika sätt. Flera av pedagogerna betonade också att lärmiljöerna är mera mångsidig utomhus. Björklund (2016, 39–40) betonar att barnen får vara mer fysiskt aktiva utomhus, vilket minskar risken för t.ex. depression och övervikt. Pedagogerna uttryckte också att det är lättare för barnen att använda sin fantasi när utbudet av material är större utom- än inomhus. Enligt Dahlgren & Szepanski (1997, 26) erbjuder naturen ett rum av fantasi.

Två av respondenterna uttryckte detta gällande det positiva de märkte på barnens beteende utomhus.

” Utrymmet i naturen ger en annan ro att leka och upptäcka och där är ibland lättare att hitta in i leken vid en sten eller under ett träd ”

”Beteendet är annorlunda. Det blir en annan ro i leken och i barnet. Alla leker med alla och det finns inga genusaspekter på leken.”

Det kom också fram hos en av respondenterna att *” Om barnen har en egen upplevelse av natur, så vet de vad som ska värnas i miljöfrågor”*. I min teoridel tog jag upp att pedagogerna i ur och skur verksamheten utgår från att barnen skall bli trygga i naturen och sedan finna mod i att utforska och senare bli miljömedvetna individer. (Lyskelett 2005, 45–47)

10.6 Hinder och utmaningar med utomhuspedagogik

En av mina frågeställningar i arbetet var att ta reda på vad pedagogerna ser för hinder med att använda sig av utomhuspedagogik. De svar jag fick av respondenterna på denna fråga var väldigt varierande. Här nedan har jag i sin helhet sammanfattat vad pedagogerna upplever som hinder och utmaningar med utomhuspedagogik:

- Den egna inställningen, praktiska saker som ekonomi, allergier och rädslor.
- Om det är regnigt och vått ute är det inte lyckat att ta ut sagoböcker.
- Dåligt väder påverkar vilka läromedel som pedagogerna kan använda sig av.
- Det är svårt att få barnen motiverade till ledda lekar eftersom barnen är vana att få leka fritt utomhus.
- En av pedagogerna kommer inte på något hinder alls.

10.7 Speciellt viktigt att tänka på utomhus

En respondent uttryckte:

” Barnets säkerhet och att lärmiljöerna är trygga ”.

En gemensam punkt som alla respondenter upplevde och uttryckte på olika sätt är extra viktigt att tänka på säkerheten när man befinner sig utomhus med barnen. Det som kom fram

är säkerhetsaspekten är extra viktig ute i trafiken. En av respondenterna beskrev att det är viktigt att ha en klar strategi om någon olycka skulle hända utomhus. Olyckor kan innefatta allt från rymning, fall och insektsbett. Brugge et al. (2011, 32–33) betonade också att säkerheten inte är den samma utomhus som den är inomhus innanför fyra väggar.

Andra saker pedagogerna betonade som viktigt att tänka på utomhus är att ha rätt kläder enligt väder. En pedagog berättade att det är viktigt att ha möjlighet till ombyteskläder och att ha skor anpassade för miljön och vädret. I teoridelen beskrev Brugge et al. (2011, 52–53) att det är viktigt att ha rätt kläder när man är utomhus, oömma och vindtäta kläder är det bästa.

10.8 Intresse av mera utomhuspedagogik

Fyra av fem respondenter uttryckte att de skulle vilja ha mera utbildning angående utomhuspedagogik. Flera av respondenterna uppgav att de tagit reda på mycket själva genom bl.a. litteratur och sociala medier. En av respondenterna berättade att pedagogerna gått olika inspirationskurser gällande utomhuspedagogik. Flera av respondenterna har tagit del av skogsmulleverksamhet och två pedagoger nämnde att deras daghem samarbetar med kvarkens naturskola.

En respondent uttryckte:

”Det skulle vara intressant att pröva ha t.ex. en månad eller vecka med bara utomhuspedagogik”

Jag ställde även en fråga angående vilken inomhusverksamhet som pedagogerna skulle vilja göra utomhus. Denna fråga var till för att pedagogerna skulle få fundera en extra gång på vad de skulle kunna förverkliga och väcka inspiration för att göra tanke till handling.

Flera av pedagogerna beskrev att de skulle vilja använda sig av mera musik och rörelsestunder utomhus. Annat som kom fram i anknytning till frågan var att pedagogerna kunde tänka sig att ha mera gymnastisk utomhus samt att pyssla mera ute. En av pedagogerna beskrev att de på pedagogens daghem redan funderat på att skapa en konstverkstad utomhus.

En av respondenterna uttryckte:

” Hoppas att jag får arbeta ännu mer med detta, jag tror på det här sättet att arbeta ”

Svaren på frågan om vilken verksamhet pedagogerna skulle vilja flytta ut beror mycket hur mycket pedagogerna tidigare använt sig av utomhuspedagogik på olika sätt. De som genom enkätundersökningen visade en bild av att de använder mycket utomhuspedagogik, gav inte någon klar bild för vad de skulle vilja göra utomhus eftersom de antydningssvis har en uppfattning om att de redan kan göra allt utomhus som de kan göra inomhus. De pedagoger som gav uppfattningen om att de inte använder sig så mycket av utomhuspedagogik var mer tydliga för vad de skulle vilja göra utomhus. Detta är ett resultat i sig eftersom pedagogerna antagningssvis har funderat över sin verksamhet.

10.9 Sammanfattning av resultaten

Respondenterna som deltog i studien hade mellan 4–34 års erfarenhet inom småbarnspedagogiken. De hade varierande erfarenheter av utomhuspedagogik. Två av pedagogerna uppgav att de använde sig av skogsmulleverksamhet. Två andra pedagoger nämnde att de samarbetade med kvarkens naturskola. En av pedagogerna uttryckte att hen inte har någon erfarenhet av utomhuspedagogik förutom det hen hade läst på egen hand.

Daghemmen som pedagogerna jobbar på hade alla nära tillgång till naturen. Daghemmen hade en daghemsgård att leka på och även tillgång till skogsmiljö. Respondenterna berättade att de är utomhus minst 2 timmar per dag på respektive daghem. Några av respondenterna berättade att de ibland kan vara ute omkring 4–5 timmar om det är utedag, skogsdags eller bra väder. Hur mycket pedagogerna är ute inom småbarnspedagogiken varierar på barnens ålder, pedagogernas inställning till att vistas utomhus samt vädret.

Det pedagogiska värdet pedagogerna upplevde att det finns med utomhuspedagogik är att ljudnivån inte är lika hög utomhus, barnen finner en annan ro i leken och samspelet fungerar bättre bland barnen. Lärmiljöerna är dessutom mer mångsidiga och barnen har möjlighet till att vara fysiskt aktiva. Barnen får också möjlighet att uppleva naturen och bli mer miljömedvetna. Tre av pedagogerna sade att ”allt man kan göra inne kan man göra ute”. Detta konstaterande visar på att de såg många möjligheter med att vara utomhus.

Metoderna som pedagogerna använde sig av varierade. Fri lek och ledd lek är något som alla pedagoger berättade att de gör när de är utomhus. Den fria leken betonades som extra viktigt för att barnen ska få springa av sig. Alla pedagoger uppgav att de gick till skogen tillsammans med barnen. I skogen nämnde pedagogerna att barnen får leka fritt men att pedagogerna också ibland ordnar program och ledd lek. En pedagog nämnde att daghemmet ibland äter morgonmål ute i skogen.

Att gå på promenader och upptäcka närmiljön tillsammans med barnen är en metod flera av pedagogerna berättade om. I närmiljön kan barnen betrakta på naturens förändringar i samband med årstidsväxlingar. Tillsammans kan pedagogerna vara en medupptäckare med barnen och tillsammans reflektera över naturen. Att experimentera med t.ex. vatten och snö berättade en av pedagogerna är väldigt intressant för barnen. På ett av daghemmen berättade en pedagog att de brukar odla olika växter i ett växthus. Ibland håller några av pedagogerna samlingar utomhus. I samlingar ingår t.ex. sångstunder och funderingar över årstid och dagar.

Alla pedagoger höll med om är att det är viktigt att tänka på säkerheten utomhus. En av pedagogerna berättade att det kan vara bra att ha en strategi om en olycka skulle ske. Annat pedagogerna upplevde som viktigt var att tänka på är att alla har rätt kläder på sig. Det är viktigt att barnen och pedagogerna har tillgång till ombyteskläder och bra skor.

Eftersom jag i mitt arbete funderat på attityder till utomhuspedagogik ville jag ta reda på vilka hinder som pedagogerna anser att det finns med att använda sig av utomhuspedagogik. De olika hindren pedagogerna uppgav att det finns är den egna inställningen, praktiska arrangemang, vädret, allergier, rädslor och att få barnen motiverade till ledda lekar utomhus. En av pedagogerna tyckte att det inte fanns några hinder för att använda sig av utomhuspedagogik.

Fyra av pedagogerna upplevde att de skulle vilja ha mera fortbildning inom utomhuspedagogik. Den kunskap pedagogerna har fått om utomhuspedagogik har de tagit reda på själva medan en del har fått kunskap från skogsmulleverksamheten och kvarkens naturskola. En av pedagogerna uttryckte att det skulle vara intressant att testa en hel vecka eller månad med bara utomhuspedagogik. Den verksamhet pedagogerna skulle vilja använda sig mer av utomhus är musik, rörelsestunder och gymnastik.

11. Slutdiskussion

I detta kapitel kommer jag att sammanfatta examensarbetet och ta upp resultatet av undersökningen samt anknyta resultatet till teoridelen. Jag kommer att granska examensarbetet samt reflektera över hur arbetet har gått och vad jag hade kunnat göra annorlunda.

Syftet med arbetet var att undersöka vad pedagoger har för attityder till, samt erfarenheter och upplevelser av att använda sig av utomhuspedagogik inom småbarnspedagogiken. Det

jag fokuserade på i arbetet var vilket pedagogisk värde pedagogerna såg i utomhuspedagogik, hur pedagogerna beskrev de arbetsmetoder de använde sig av, och vilka hinder och utmaningar som framkom att det fanns med utomhuspedagogik. Den empiriska delen har jag anknutit till den teoretiska delen och intervjufrågorna är baserade på den teoretiska delen. I analysen av undersökningen har jag anknutit till den teoretiska delen för att se olika samband.

I detta stycke kommer jag att kort sammanfatta vad som framkommit i resultatet och sedan gå mera in på djupet längre ner i texten. Resultatet som framkommit är att erfarenheterna pedagogerna har av utomhuspedagogik varierar. Attityderna pedagogerna uttryckte gentemot utomhuspedagogiken var generellt väldigt positiva. 4 av 5 pedagoger uttryckte: ”allt man kan göra inomhus kan man göra utomhus”. I resultatet framkom det i den empiriska delen att de metoder pedagogerna använder sig av utomhus är att de bland annat låter barnen leka fritt, ledd lek, att vara medupptäckare tillsammans med barnen, ha samlingar utomhus, tar promenader, går till skogen, äter utomhus och gör olika experiment i naturen tillsammans med barnen. Det pedagogiska värdet som pedagogerna ser i att använda sig av utomhuspedagogik är att ljudnivån bli lägre, barnen hittar en annan ro i leken och barnen får en möjlighet att vara fysiskt aktiva. Utmaningar och hinder som pedagogerna nämnde att de upplevde i relation till utomhuspedagogik var pedagogernas inställning, väder, kläder, praktiska arrangemang och allergier.

I arbetet har jag fokuserat till en stor del på olika metoder pedagogerna kan använda sig av utomhus. Den mest centrala metoden som togs upp i arbetet var att pedagogerna kan arbeta utforskade och medupptäckande tillsammans med barnen. I teoridelen beskrev Barr et al. (2014, 45–47) att pedagogerna kan vara medupptäckare och ta reda på olika saker tillsammans med barnen i naturen. Olika sätt att vara medupptäckare tillsammans med barnen kan vara att t.ex. betrakta olika årstidsförändringar, experimentera med snö eller vatten. Pedagogen kan också tillsammans med barnen gå på en promenad och diskutera sådant som finns runtomkring i naturen har det framkommit.

Andra metoder som har framkommit i arbetet är att pedagogerna successivt kan tilldela barnen olika ansvarsuppgifter och låta barnen tänka kreativt för vilka material de kan leka med utomhus. Pedagogen kan skapa en varierande utomhusmiljö och göra sådant som gruppen annars brukar göra inomhus, t.ex. läsa sagor. Det är också en bra metod att dela in barnen i olika grupper för att låta barnen fokusera på en viss aktivitet. Utomhus kan även pedagogerna använda sig av olika uttrycksformer som t.ex. teater, sång och pysslande. Olika

språkliga verksamheter utomhus kan vara bra för barnens utveckling av språket och deras uttrycksförmåga. Verksamheter som följer en utomhuspedagogisklinje har jag beskrivit i arbetet. Verksamheterna som har beskrivits är ”skogsmulleverksamheten”, ”i Ur och Skur” samt ”kvarkens naturskola”. I den empiriska delen framkommer att två av pedagogerna som deltog i enkätundersökningen använder sig av skogsmulleverksamhet och kvarkens naturskola.

Både i teoridelen och den empiriska delen har det framkommit att pedagogernas attityder till utomhuspedagogik spelar en stor roll för hur mycket pedagogerna använder sig av utomhuspedagogik. Änggård (2015, 55) framhäver att pedagogernas attityder gentemot utomhuspedagogik är en viktig del i hur barnen trivs utomhus. Om pedagogerna förmedlar en trygg känsla för barnen utomhus känner också barnen sig trygga och vågar utforska sin omgivning och ha roligt. Arbetets empiriska del visar att pedagogernas attityder till utomhuspedagogiken varierar. Jag anser generellt att respondenterna i enkätundersökningen uttryckte en mycket positiv attityd till utomhuspedagogiken. Citatet ”allt man kan göra inne kan man göra ute” framkom i fyra av fem av respondenternas svar.

Den pedagogiska verksamheten bygger på lagen om småbarnspedagogik samt planen för grunderna för småbarnsfostran. Hur den pedagogiska verksamheten byggs upp på ett daghem har också att göra med kommunens egna plan för småbarnspedagogik. En stor del av hur den pedagogiska verksamheten byggs upp och hur stor del av utomhuspedagogik som daghemmet använder sig av är ändå till stor del upp till pedagogerna. Pedagogerna ansvarar nämligen för planeringen, utförandet och utvärderingen av den pedagogiska verksamheten.

I både teoridelen och den empiriska delen har jag lyft upp många positiva synpunkter om utomhuspedagogik. Dahlgren & Szepanski (1997, 49) menar att barn som spenderar mycket tid utomhus tenderar att vara mindre sjuka än barn som spenderar mycket tid inomhus. I teoridelen har jag även lyft fram att barn har lättare att koncentrera sig utomhus än vad de har inomhus. Dahlgren et al. (2007, 69) I teoridelen konstaterade jag att barnen lättare att lära sig nya saker och barnens fantasi ökar. Barn rör också på sig mycket utomhus och det är lättare för barn att samarbeta med andra.

Det pedagogiska värdet pedagogerna i enkätundersökningen såg med att använda sig av utomhusmiljö som lärmiljö var att ljudnivån blev mer på en lämplig nivå utomhus. Barnens fantasi ökade och barnens samarbete med andra barn fungerade bättre. Pedagogerna beskrev också att barnen hittar en helt annan ro i att leka utomhus vilket kan vara en orsak av att barnens koncentration förbättras utomhus. Pedagogerna betonade också att barnen har större

möjligheter att vara fysiskt aktiva utomhus än inomhus. Fysiska aktiviteter gav barnen bättre koncentration för aktiviteter och program inomhus.

I teoridelen har olika hinder och utmaningar gentemot att använda sig av utomhuspedagogik behandlats. De centrala punkterna som teoridelen och den empiriska delen hade gemensamt med olika hinder och utmaningar för utomhuspedagogik var vädret, pedagogernas inställningar, barnens ålder, kläder och säkerhet. I den empiriska delen framkom olika synpunkter från pedagogerna huruvida vädret var ett hinder eller ej. Respondenterna betonade att den egna inställningen samt de andra pedagogernas inställningar hade en betydande roll för hur mycket de vistas är utomhus på daghemmet samt hur daghemsverksamheten byggs upp. I den empiriska delen framkom det att alla respondenter tyckte att säkerheten är en viktig aspekt tänka på under utomhusvistelser med barnen.

När jag kritisk granskar mitt examensarbete tycker jag att det mest väsentliga har behandlats i den teoretiska delen. Jag tycker att jag hittade bra litteratur som relaterar bra till utomhuspedagogik. Jag hade svårt att hitta finländska källor vilket jag delvis upplevde som begränsande.

Den empiriska undersökningsdelen tycker jag gick ganska bra med tanke på de begränsningar som satte stop för min ursprungliga plan för undersökningen. Detta på grund av pandemin covid-19, men jag fick istället visa på flexibilitet för att genomföra undersökningen. Den empiriska undersökningen kunde ha gått mer in på djupet vilket den eventuellt hade gjort om jag hade fått göra som jag hade tänkt enligt min ursprungsplan. Ursprungsplanen var att intervjua respondenterna på plats och samtidigt ha möjlighet att se daghemmens utomhusmiljöer. På grund av begränsningarna till följd av pandemin covid-19 var det inte tillåtet att som utomstående besöka daghemmen. Jag tror att jag skulle ha fått in mer material till den empiriska delen om jag hade fått intervjua respondenterna på plats.

Att få träffa respondenterna personligen och ställa frågor hade antagligen gett ett litet annorlunda resultat som skulle ha gått mera in på djupet. Istället för min ursprungliga plan valde jag att göra en enkätundersökning med öppna frågor. Fördelen med enkätundersökningen var att pedagogerna i lugn och ro fick fundera över sina svar. Negativt med enkätundersökningen var att svaren antagligen blev mer ytliga än vad svaren hade blivit vid intervjuer.

En annan sak som ändrades under arbetets gång, var att jag blev tvungen att beakta mina svar som en helhet eftersom bara fem respondenter svarade. Jag hade först tänkt jämföra två

kommuner och deras attityder till utomhuspedagogik. När jag skickade ut frågeformulären hade jag planerat frågorna utgående från att jag senare skulle kunna jämföra respondenternas förhållningssätt till utomhuspedagogik. Eftersom jag inte fick in tillräckligt med svar från en kommun blev jag tvungen att ändra om undersökningsdelen. Istället för att jämföra två kommuner beaktade jag då pedagogernas svar i sin helhet och deras upplevelser och erfarenheter samt attityder till utomhuspedagogik. Flexibilitet definierar alltså utförandet av min undersökning eftersom jag ett flertal gånger var tvungen att tänka om.

Jag är trots allt efter dessa omständigheter nöjd med mitt arbete. Jag har lärt mig hur jag kan arbeta med olika metoder inom utomhuspedagogiken vilket är mycket som jag själv kommer att ha nytta av i arbetslivet inom småbarnspedagogiken. Det som jag tycker har varit speciellt intressant med den empiriska undersökningen var att flera av respondenterna uttryckte att de skulle vilja lära sig mer om utomhuspedagogik i form av någon fortbildning. Självt har jag jobbat som vikarie inom småbarnspedagogiken och har fått höra från många arbetskolligor på olika daghem, att de gärna skulle ha tillgång till mer konkret material att utgå från, i utomhuspedagogiken. Detta är något som skulle vara ett alternativ att utveckla. Alltså att utveckla material som ger pedagogerna konkreta och enkla tips för hur pedagogerna på daghem kan utföra aktiviteter relaterade till utomhuspedagogik som inte enbart är i skogen.

Litteraturförteckning

- Barr, A., Nettrup, A. & Rosdahl, A. (2011). *Naturförskola, Lärande för hållbar utveckling*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.
- Bilton H. (1998). *Outdoor Learning in the early years*, New York: Routledge.
- Björklund S. (2016). *Uteverksamhetens möjligheter*, Lund: Studentlitteratur.
- Björklund, S. (2014). *Lärande för hållbar utveckling: I förskolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Brugge B, Glantz M, Sandell K. (2011). *Friluftslivets pedagogik*, Stockholm: Liber.
- Dahlgren L.P, Sjölander S, Strid J.P, Szczepanski A. (2007). *Utomhuspedagogik som kunskapskälla*, Polen: Studentlitteratur.
- Dahlgren, L. O. & Szczepanski, A. (1997). *Utomhuspedagogik - boklig bildning och sinnlig erfarenhet: Ett försök till bestämning av utomhuspedagogikens identitet*. Linköping: Linköpings universitet.
- Fastén, O. & Boldemann, C. (2019). *Utomhuspedagogik: Lärmiljö, närmiljö och det utvidgade klassrummet*, Lund: Studentlitteratur.
- Finlands Svenska Idrott, (u.å.). *Ledarkurser*. [Online] <https://idrott.fi/barnochunga/skogsmulle/ledarkurser/> [Hämtat: 5.4.2020]
- Finlands Svenska Idrott, (u.å.). *Skogsmulle*. [Online] <https://idrott.fi/barnochunga/skogsmulle/> [Hämtat: 20.3.2020]
- Finlands Svenska Idrott, (u.å.). *Åldersindelning*. [Online] <https://idrott.fi/barnochunga/skogsmulle/aldersindelning-inom-skogsmulleverksamheten/> [Hämtat: 20.3.2020]
- Grunderna för planen för småbarnspedagogik. (2018). [Online] https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/grunderna_for_planen_for_smabarnspedagogik_2018.pdf [Hämtat: 20.3.2020]
- Holappa, A., Engelholm, M., Packalen, P. & Saukko-Rauta, L. (2017). *Näin toteutan oppimiskokonaisuuksia: Lärområden i praktiken*. Helsinki: Opetushallitus.
- Holme, I. M. & Solvang, B. K. (1997). *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder*, Lund: Studentlitteratur.

I Ur och Skur Myllran, (u.å.). *Friluftsverksamheter*, [Online],

<https://www.myllran.se/myllran/extern/friluftsverksamheter.htm> [Hämtat: 7.5.2020]

Kommunarbetsgivarna, (u.å.) *riktlinjerna för sektorerna, småbarnspedagogik*, [Online],

<https://www.kt.fi/sv/avtal/anvisningar/akta/arbetsgivaratgarder-i-anslutning-till-beredskapslagen> [Hämtat: 22.4.2020]

Kvale, S., Brinkmann, S. & Torhell, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lag om småbarnspedagogik 13.7.2018/540 [Online] <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2018/20180540> [Hämtat: 23.4.2020]

Linde, G. (2012). *Det ska ni veta, en introduktion till läroplansteori*. Lund: Studentlitteratur.

Linköpingsuniversitet, (2017). *Definition av utomhuspedagogik*. [Online] <https://liu.se/ikk/ncu?l=sv> [Hämtat: 28.4.2020]

Lysklett, O. B. (2005). *Ute hele dagen!: Artikkelsamling basert på nasjonal konferanse om natur- og friluftsbarnehager: Trondheim, 21.-22. oktober 2004*. Trondheim: Dronning Mauds minne.

Lysklett, O.B. & Berger, H.W. (2016). *What are the characteristics of nature preschools in Norway, and how do they organize their daily activities? Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*, 17 (2), s. 95-107)

Naturochmiljö, (u.å.). *Daghem och förskola*. [Online] <https://naturochmiljo.fi/malgrupper/larare/kvarkensnaturskola/program/daghemforskola/> [Hämtat: 20.3.2020]

Naturochmiljö, (u.å.). *Kvarkens naturskola*. [Online] <https://naturochmiljo.fi/malgrupper/larare/kvarkensnaturskola/> [Hämtat: 5.4.2020]

Naturochmiljö, (u.å.). *Om oss*. [Online] https://naturochmiljo.fi/om_oss/ [Hämtat: 20.3.2020]

Pramling Samuelsson, I. & Sheridan, S. (2006). *Lärandets grogrund: Perspektiv och förhållningssätt i förskolans läroplan*. Lund: Studentlitteratur.

Yin, R. K. (2007). *Fallstudier: Design och genomförande*. Malmö: Liber. Änggård E, 2014, Ett år i ur och skur, Lund: Studentlitteratur.

Bilagor

Intervjufrågor

1. Hur länge har du jobbat inom småbarnspedagogiken?
2. Beskriv den pedagogik ni följer?
3. Vilken typ av pedagogik är du själv mest intresserad av?
4. Vad har du för erfarenheter av utomhuspedagogik?
5. Kan du beskriva utomhusmiljön på ert daghem?
6. Hur mycket är ni utomhus med barnen per dag / per vecka på daghem?
7. Berätta vad som påverkar hur mycket ni är utomhus med barnen?
8. Beskriv vad ni gör rent konkret när ni är utomhus med barnen?
9. Kan du beskriva de metoder ni använder er av utomhus.
10. Vad tycker du är viktigt att tänka på när man befinner sig utomhus med barnen?
11. Vilka möjligheter ser du med att vara utomhus?
12. Vilka hinder tycker du att det finns att använda sig av utomhusvistelse som lärmiljö?
13. Har du observerat någon skillnad på barnens beteende inomhus/utomhus?
14. Upplever du att personalen har tillräckligt med kunskap angående utomhuspedagogik?
Har ni fått någon fortbildning hur ni kan använda er av den?
15. Om ni skulle vara mera utomhus på dagiset vilken del av verksamheten skulle du vilja flytta ut då?
16. Finns det något du vill tillägga?